

אף גם האינטליגנטי ביותר. הוא עושה שירות חינוכי חשוב בדעת־הקהל במערב, ומי שטרם להביא לקורא העברי עשה שירות נכבד למחשבה המדינית בארץ הזאת.

הרקע האישי של פרופ' ספרן מציא לו את מיטב הנתונים לכתיבת חיבור אובייקטיבי, מקיף, מאוזן, מפוכח ולמדני על הנושא שעמי בא להתמודד כאן. נדב ספרן עצמו הוא יליד קאהיר, בן למשפחה שעמקים שרשיה במזרח התיכון, ומשמעמד על דעתו בא לארץ־ישראל — "לעבודה ולהגנה, לקיבוץ ולהכשרה", כל־שון הסיסמה התמימה והקולנית של תנועת "הנוער העובד" שבכבר־הימים. הוא עבד בהכשרה. הוא נלהם בשורות הפלמ"ח ב־1948. לימים יצא לארה"ב ללמוד שם את מדעי־המזרח ומדעי־המדינה, ועכשיו הוא משמש פרופיסור לתורת־המימשל במכללת הארוורד. בשנות ה־60 עשה פרקי־זמן ממוש־כים למדי לצרכי מחקר במצרים. בישראל, באיראן ובצפון־אפריקה. הוא כתב ספר מצוין על הרקע הרעיוני והחברתי לצמיחתה של מצרים החדשה, ועוד ספר על מדיניות־החוק האמריקאית ומדינת־ישראל—שהיה, בעצם, מורה־דרך מאיר־עיניים למדיניות־החוק־והפנים של ישראל. נתונים אלה עשו לו מהלכים לא בחוגים אקדמיים בלבד, ולא אחת אף נת־בקש לתרום מעצתו לדרגים בכירים של קב"ע ת־מדינית.

ספרו זה האחרון (שבמקורו נתקרא "מלחמה אל מלחמה") הוא זיווג (מוצלח) של שני ספריים שעליהם שקד המחבר בפרקי־זמן נפרדים. האחד, שנועד להופיע בשם "מדיניות של כוח במזרח התיכון", הוכן לדפוס סמוך לפני מלחמת־67. והשני, המתחקה אחר התפתחות המשבר בחישי מאייזני 1967 ודן באסטר־טגיה של המלחמה גופה ובמהלכיה, נכתב, כמובן, בעקבות המעשים, והוא מסכם דברים מנקודת־הראות של קיץ 1968. אם גם אפשר לשער כי בשלב מסוים, מיד לאחר ההתפוצ־צות הגדולה, קרוב היה המחבר להיואש

ישיבה חרדית המוקמת בעיר אמריקאית טי־סוית מעיררת סערה בקרב היהודים ה"מו־דרניים" היושבים בה. בגדי החרדים הופכים סמל לקנאות, לאטימות, לעבר רחוק. בהכרה מודרנית, פתוחה, אין מקום לסמלי הקנאות, העלולים לעורר מתיחות, ואין בה מקום ל־אטימות קהילתית כמו במזרח־אירופה. השאי־פה לדמות לסביבה מוארת בנובילה "היה שלום, קולומבוס", ואילו הצד השני של שאי־פה זו, הצביעות והניצול הציני של הייחוד, מוארים בסיפורים "מגן האמונה", שבניגוד למקובל בסיפורי־צבא אחרים מתארים הם איך מבקשים חיילים יהודים לנצל את יהדותם, וכיצד המירו היהודים את דתם. אלי פק, עורך־הדין הגשלח מטעם הקהילה לסלק את הישיבה, נתקל באותה זהות יהודית השייכת לעבר, נדבק בה לרגע, ולובש בגדי חסיד. הוא אף נודד לכפות על בנו אותה "מורשת מדינת־ריח", בין ימצא הרבר חן בעיניו ובין לא: "הבגד אינו אלא תחפושת והוא מוסר מאלי עליידי ידידיו. אולם סס־ההרגעה עד לאפלת מעמקי לא הגיע".

הנובילה "היה שלום, קולומבוס" כתובה ביד אמן, ההופך טיפוסים שדופים ומעשה אהבה נדוש לסיפור אנין, שגיבוריו אנשים חיים, אהבים ומתלבטים. ההגזמה הגסה והקארי־קאטורה אינן פוגעית במהימנות הדמיות. רק דודתו של ניל מזכירה לנו את דמות הסיוטים של אמו של פורטנוי, אך כאן אין היא אלא טרחנית מעצבנת בנוסח יגור ולא שתלטנית עד כדי לסרס את בנה. סיפוריו של רות אינם מזכים אותו בתואר של סופר מעולה ומעמיק, אך יש בהם חיוניות הסיפור, הצילום הזורנאליסטי־כמעט של עובדות־חיים מקומיות, והארה שנונה ועציבה כאחת של חיי היהודים ומצבם בנוסח האמריקאי.

ג. י.

העימות הערבי־הישראלי

מכל הספרים המרובים שהופיעו בשנים האחרונות על מה שקרוי בלשון נקיה "הסיכסוך" או "העימות" בין מדינת־ישראל למדינות הערביות דומה כי זה הספר המניח את הדעת

• נדב ספרן: העימות הערבי־הישראלי 1967—1948; תרגום: אהרן אמיר; בית־הדפוס: "העיתון"; 383 עמ'.
צאה כתר בע"מ, ירושלים, 1969.

עיקר ייחודו של הספר בשני פרקים גדולים, התופסים, יחד עם הנספחות הקשורים בהם, קרוב לשליש מן החיבור כולו. על "הדינמיקה של צבירת החימוש: הוצאות הגנה" ו"צבירת החימוש: התפתחות הכוחות המזוינים". זהו איצר בלוב של עובדות, סיכומים, טבלות וניתוחים שיהיה לעזר רב לכל שיקש להעריך אל-נכון את יחסי הכוחות במאבק האזורי ואת הגורמים המהותיים במאון העצמה הישראלי-הערבי.

ה"מסקנות" שבסוף הספר ("שוב למלחמה או סוף־סוף שלום?"), בהן עושה ספרן ניסיון זהיר באופטימיותו לחזות את עתידו של העימות, נראות עתה, באביב 1970, כשנתיים מזמן כתיבתן, משכנעות פחות מכל חלק אחר בספר זה—אבל ניתנת האמת להיאמר שבג"קודה זו לא היה המחבר יכול לבסס את מס"קנותיו בלי להפליג במחקר מקיף, וחורג, על האסטרטגיה הגלובאלית של מעצמות-העל. אפשר גם שהיעדר יסוד רוסי, או לפחות קו מוניסטי, ברקעו האישי הפורה והמחכים של הכותב מגע אותו, לפחות באותו שלב, מחזות אל-נכון את האינטרס הסגולי, הממשי של מוסקבה בהשתלטות על מצרים ועל תעלת-סואץ ובהגמוניה בכל חצי-הכדור המזרחי—אינטרס שסיכולו (הארעי או הסופי?) במלחמת-יוני הוא המעניק את הממד ההיסטורי העולמי לנצחונה הגדול של ישראל על צורריה באזור.

מ. ה.

מן העבודה שהשקיע בחלק הראשון, והעיקרי, של מחקרו, הרי באותה מידה אפשר גם לשער כי כעבור זמן נסתבר לו שבדיעבד היו המשבר והקרבות של 67 השלמה או תוצאה הגיונית של מדיניות-הכוח באזור, ולפיכך גם ניתוח המשבר והקרבות הוא בהזקת הש"למה נאיתה לניתוח ההתפתחות שקדמה להם והכשירתם.

מחקרו של ספרן מצטיין בגישה אנאליטית מאוזנת אל מקורות עשירים של אינפורמציה שעמדו לרשותו, קצתם ודאי בלתי-שיגרתיים למדי. מחוסן מפני מעקשי מיתוס ומיסטיקה למיניהם הורועים על דרכו של כל המכניס ראשו בעבי הקורה של ה"עימות", הוא חותר בקור'מזג אל עובדות ורשי דברים. אך אולי החלק החשוב ביותר בצידו הרוחני והמדעי הוא דווקא אותו רקע אישי שעליו הצבענו, המאפשר לו לראות ולחוש ולשקול "מבפנים"—מנקודת-ההשקפה של ירושלים, וושינגטון וקאהיר—מתוך קירבה אינטימית אל קווי המחשבה של אנשי-מימשל באזור גופו כמו גם במקדי הכרעה מעצמתיים ושל קציני-מטה במטכ"ל הישראלי והמצרי ובפנטאגון.

ה"עימות הישראלי-הערבי" חוקר אפוא את הנושא מזווית הסיכסוך גופו, מזווית היחסים הבין-ערביים, ומזווית המעצמות הגדולות. הפרק הגדול על "המעצמות הגדולות והמזרח התיכון" הוא מאיר-עיניים ממש בכל הנוגע לתהליך השתזרותם של הסיכסוכים האזוריים באינטרסים המשתנים של המעצמות. אך אולי